

UDK: 601(12.3)

Malikaxon XOJAYEVA,
Toshkent davlat O'zbek tili va adabiyoti universiteti o'qituvchisi

Pedagogika fanlari nomzodi S.Aliqulov taqrizi asosida

BO'LAJAK XORIJIY TIL O'QITUVCHILARIDA TARJIMA MATERIALLAR BILAN ISHGLASHDA «FAKT-CHEKING» KO'NIKMALARINI RIVOJLANISH MODEL

Аннотация

Maqolada bo'lajak xorijiy til o'qituvchilarida tarjima materiallar bilan ishglashda «fakt-cheking» ko'nikmalarini rivojlanish modelini mazmun-mohiyati ochib berilgan. Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilarida rivojlantirish talab etilayotgan tahliliy va tanqidiy tafakkur murakkab fikrlash uslubi bo'lib, uning shakllanishi axborotni passiv qabullashdan boshlab muayyan muammolar yechimiga mustaqil kelishga qadar turli bosqichlarni bosib o'tadi.

Kalit so'zlar: Fakt-Cheking, tarjima material, bo'lajak xorijiy til o'qituvchilari, tafakkurning egiluvchanligi, prognoz, bashorat.

МОДЕЛЬ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ «ФАКТ-ЧЕКИНГ» В РАБОТЕ С ПЕРЕВОДНЫМИ МАТЕРИАЛАМИ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В статье раскрывается сущность модели развития «фактчекинг» навыков будущих учителей иностранных языков при работе с переводческими материалами. Аналитико-критическое мышление, которое необходимо развивать у будущих изучающих иностранный язык, представляет собой сложный образ мышления, и его формирование проходит различные этапы, начиная от пассивного восприятия информации и заканчивая самостоятельным решением определенных задач.

Ключевые слова: Факт-Чекинг, переводной материал, будущие учителя иностранных языков, гибкость мышления, предсказание, предсказание.

SKILL DEVELOPMENT MODEL "FACT-CHECKING" IN WORKING WITH TRANSLATED MATERIALS IN FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Annotation

The article reveals the essence of the model for the development of "fact-checking" skills of future teachers of foreign languages when working with translation materials. Analytical-critical thinking, which needs to be developed in future learners of a foreign language, is a complex way of thinking, and its formation goes through various stages, ranging from passive perception of information to the independent solution of certain problems.

Key words: Fact-checking, translation material, future teachers of foreign languages, flexibility of thinking, prediction, prediction.

Kirish. Markaziy Osiyo davlatlari uchun tayyorlanayotgan axborotlarni aksariyati bu hududda yashayotganlar dunyoqarashiga psixologik ta'sir etishni maqsad qilgan mafkuraviy markazlar tamonidan moliyalashtirilmoqda. Ularni maqsadi, mustaqil davlatlar tanlagan yo'lining noto'g'ri ekanligini singdirishga qaratilgan, ularni oxir oqibatda ijtimoiy larzalar kutayotganini asoslashga asosiy e'tibor berilganligidan bilishimiz mumkinki, bularni barchasi millat ruhini tushirish, uni tanlagan yo'lidan qaytarish va homiy axtarishga majbur etish amalga oshirilayotir. Zamonaviy dunyoda "o'zga hududlarni zabt etish uchun, ularning aholisini qirish shart emas. Zero, ongi va shuuri zabt etilgan, qarash va kayfiyatlari ma'qul yo'nalishga o'zgartirilgan aholi ko'magida har qanday boylik, tabiiy rusurslarga egalik qilish mumkin bo'lib bormoqda". Agar bunda milliy media o'zlik qilsa, axborot maydonidagi iqlimni boshqalar belgilaydigan holga tushadigan bo'lsak, axborot urushida yengilib qolamiz, bu g'uyoki "erkinlik", "demokratiyani olg'a siljitish" qabilidagi safsata bilan yurtimizga ta'sir etishni mo'ljallayotgan kuchlar uchun ayni muddao bo'ladi. Bunga yo'l qo'yib bo'lmasligini barchamiz bilamiz[4].

Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilarida rivojlantirish talab etilayotgan tahliliy va tanqidiy tafakkur murakkab fikrlash uslubi bo'lib, uning shakllanishi axborotni passiv

qabullashdan boshlab muayyan muammolar yechimiga mustaqil kelishga qadar turli bosqichlarni bosib o'tadi. Kuchli bilimga ega bo'lgan talabalarda tahliliy va tanqidiy tafakkur yuksak darajada rivojlangan bo'ladi. Demak, biz o'z talabalarimizni yuksak tahliliy va tanqidiy tafakkurga ega mutaxassislar sifatida tarbiyalay olishimiz uchun unda avvalo tanqidiy fikrlash qobiliyatini uyg'otish va rivojlanish uchun shart - sharoit yaratishimiz kerak. Bunda pedagogning ma'ruzalaridagi tanqidiy ruh, tafakkur tarzi eng muhim va zaruriy shart-sharoit, zamin, asos bo'lib hizmat qiladi. Lekin tahliliy va tanqidiy tafakkur muayyan bosqichlarni bosib o'tadigan murakkab nazariy va didaktik jarayon bo'lgani uchun pedagogdan muayyan metodik tayyorgalikni taqozo etadi. Pedagogik jarayonda tahliliy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish asosan quyidagi bosqichlardan tashkil topadi:

tahliliy va tanqidiy tafakkur uchun shart-sharoit, zamin yaratish.

Tanqidiy va tahliliy fikrlashga taklif etish.

materialni tanqidiy anglab yetish.

Asosiy qism. Bugungi kun ta'lim tahliliy va tanqidiy tafakkurga urg'u berish orqali bo'lajak kadrlarda quyidagilarni rivojlantirishni maqsad qilmoqda:

Aqlning peshqadamligi belgilangan muddatda ko'pchilik o'ylab ko'rishga ulgurmaydigan muammolar bo'yicha bir emas, balki bir necha yechimlarni ko'rsata olish

hamda ularning barchasining o'ziga xos salbiy va ijobiy tomonlarini asoslab bera olish qobiliyatidir.

Prognoz, bashorat qila olish esa o'z sohasi rivojidadagi istiqbol o'zgarishlar mohiyati, kelib chiqish sabablari va yuzaga kelish muddatlarini tafakkur tahlili orqali oldindan anglash hisoblanadi[5].

Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilarida "fakt-cheking" ko'nikmalarini rivojlantirishda tafakkur tarzini o'zgarishi va fikrlashda ma'lum bir uslublarning shakllanish jarayonini o'rganish, tafakkur uslublarining ahamiyatli jihatlari o'rganish va o'rgatish ham samarador hisoblanadi. Xususan, sofistika tafakkur uslubini o'rganish ham maqsadga muvofiq bo'ladi. Sofistika tafakkur ko'pgina darslik va qo'llanmalarda bu ibora yunon tilidagi «sopism» so'zi asosida, ya'ni ataylab xilma-xil ma'noga ega bo'lgan tushunchalarni ishlatish orqali kerakli, ammo haqiqatga to'g'ri kelmaydigan, ko'chma ma'no-mazmunga erishish usuli, deb ta'kidlanadi. Bu usul qo'llanilganda fikrning mazmuni ko'chma ma'noda bayon qilinadi, ya'ni «Qizim senga aytaman, kelinim sen eshit» deganga o'xshash holat tutiladi. Keyinchalik esa bu so'z asta-sekin boshqacha mazmun kasb eta boshladi: notiqlik va donishmandlikda nom chiqargan mutafakkirlarni sofistika deb atay boshladilar. Undan keyingi davrlarda esa so'z bilan kishilarning boshini qotirish usullarini ustalik bilan qo'llab, ularni chalg'itadigan odamga nisbatan ham sofistika iborasi qo'llangan. «Hozirgacha ham «sofistlar», tushunchasi ana shu, eng oxirgi ma'noda qo'llanib va tushunilib kelmoqda. So'nggi ma'noda sofistika so'z va iboralarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yish va to'qnashtirish yo'li bilan, ularning sirli ma'nosi va ahamiyatini ochish orqali haqiqatni bilish mumkin, deb tushunar edilar. Sofistika tafakkurda bir xil tushunchalar, so'zlar, iboralarning boshqalari bilan shakllan bog'lanishi birinchi o'ringa o'tadi. Bu aslida ma'nosiz so'z o'yinidan boshqa narsa emas. Sofistika tafakkur obyektiv asosga ega bo'lgan so'zlar, tushunchalar bilan qiziqmaydi». Shuning uchun ham sofistika so'zlar doirasiga o'ralib qoladi[2].

Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilari uchun axborotlarni chuqur tahlil qilishda samarali bo'lgan boshqa bir tafakkur uslubi eklektik tafakkur tarzi hisoblanadi. Eklektik tafakkur muhim va nomuhim bo'lgan, asosiy va ikkinchi darajali bog'lanishlar o'rtasidagi farqni unchalik hisobga olmaydigan, narsalarning turli-tuman, ko'pincha qarama-qarshi tomonlariga nisbatan nuqtai-nazari ko'proq noaniq tamoyillarga asoslanadigan uslubdir. Eklektika narsa va hodisalarning turli tomonlari va xossalari mexanik ravishda birlashtiradi va ularga «bir tomondan» yoxud «ikkinchi tomondan» degan noaniqroq xulosalar chiqarish prinsipiga amal qiladi. Olamdagi, narsa va hodisalarning munosabatlari majmuidagi konkret-tarixiy aloqadorlik, real harakat, o'zgarish va rivojlanish jarayonidagi asosiy hal qiluvchi jihatlarni ajrata bilmaslik eklektik tafakkurning asosiy metodologik nuqsoni deb hisoblanadi.

Shuningdek, axborotlarga tanqidiy va tahliliy munosabatda bo'lishda mantiqiy tafakkur yuritish uslubining ham o'rni yuqori hisoblanadi. Mantiqiy fikrlash usuli - mantiq qonun-qoidalariga asosida hosil qilinadigan bilim, ya'ni mantiqiy tafakkur mohiyat e'tibori bilan subyektiv, noto'g'ri talqinni istisno etadigan, obyektiv aloqadorlik asosida bir fikrdan ikkinchi fikrga o'tishda, ya'ni to'g'ri fikrlashga asoslangan tafakkurga asoslanadi. Mantiq muhokama jarayonida fikrlarimizdagi hal qiluvchi aloqadorlik qonunlarini tahlil qiladi, ularga ko'ra haqiqatni hosil qilish uchun asoslanishimiz lozim bo'lgan qonun-qoidalarini shakllantiradi. Bu borada ushbu qonun-qoidalar asosida to'g'ri fikrlash mantiqiy haqiqat hosil qilishning zaruriy shartidir. Shu ma'noda mantiqiy tafakkurni o'rganish va uning qonun-qoidalariga qat'iy rioya qilish inson tafakkuri, bilimi va analitik tafakkurini rivojlantirishning zaruriy omili

hisoblanadi. Uni bilish muhokamada aniqlik, xulosa va mulohazalarda haqiqatga erishish imkoniyatini beradi[1].

Bo'lajak xorijiy til o'qituvchilarida global internet vositasidagi ta'limda "fakt-cheking" ko'nikmalarini rivojlantirishda axborotlarni dialektik tahlil qilish uslubi ham samaradorligi yuqori hisoblanadi. Pedagogik jarayonda tafakkur uslublarini mustarak holda qo'llashga o'rgatish muhim hisoblanadi. Bu borada dialektik tafakkur uslubining ham o'rni beqiyos sanaladi. Dialektik tafakkur usulining muhim prinsiplaridan biri narsalarni ularning tabiiy harakati va rivojlanishi jarayonida xolisona va ilmiy tahlil qilishdir. Bu usulning ilmiy bilish borasidagi asosiy talablari quyidagilarda ko'rinadi: birinchidan, axborot olishda hamma tomon va bog'lanishlarni, shuningdek, uning boshqa narsalar va hodisalar bilan o'zaro munosabatlarini hisobga olish zarur. Bu abstrakt talab emas, balki real voqeilikdagi narsalar bir-biridan ajralgan, alohida holda bo'lmasdan, balki bir-biri bilan mustahkam o'zaro bog'lanishlarda mavjud bo'ladi va bir-birini taqozo qiladi. Shuning uchun narsalar mantig'ining in'ikosi bo'lgan inson tafakkuri mantig'i ham olamdagi narsa va hodisalarni butun tashqi olam bilan birga jonli va turli-tuman aloqasini to'la-to'kis qamrab olishi, uni to'g'ri aks ettirishi lozim.

Navbatdagi zarur ko'nikma – "feyk"larni aniqlashga o'rganishdir. Bu bir qarashda oson ish emas. "Feyk"ni faqat yasama, deb tushunishdan saqla-nish kerak. Bu balki beparvolik tufayli matbaa va texnika xatolar ham bo'lishi mumkin. Shu bois tilga olingan odamlarning ismi, kasbi va unvon yozishda tekshirish, muddat, nom, manzillarni solishtirish juda muhim. "Feyk" aniq bir maqsadga qaratilgan harakat ham bo'lishi va ommaning ko'ngilochar tomoshasiga xizmat qilishi mumkin. Biz ochiq videopranner-lar yoki ijtimoiy tajribalarni ko'rib chiqmaymiz. Biroq psevdoyangilik va kvazijurnalist loyihalar fenomeni juda qiziq.

Mokyumentari formatida qozog'istonlik jurnalist Borat Sagdiyev-ning obrazini yaratgan amerikalik komik aktyor Sasha Baron Koen ishlay-di. To'liqmetrajli film va ko'pgina qisqa syujetlarda ushbu personaj-lar mavjud. Sasha Baron Koenning Bruno ismli feshn-jurnalist obrazi ham bor. Rossiyada Andrey Loshak tomonidan "Rossiya. Polnoye zatmeniyе" muvaffaqiyatli mokyumentari-loyiha amalga oshirilgan.

Psevdoyangiliklarni ishlab chiqaruvchi loyihalar mashhur. Ulardan ayrimlari, masalan, proyekt Onion ko'ngilochar medialar sifatida ochiq ishlaydi. Boshqalari o'zini "jiddiy" nashriyot sifatida ko'rsatadi. Ma-salan, World News Daily Report saytidagi Merilin Monroning qotili topilgani to'g'risidagi yangilikni ko'pgina media chop etgan. TJournal "feyk" yangiliklarning doimiy obzori bilan shug'ullanadi – materiallar bilan feyloAV va feyklar orqali tanishish mumkin.

Hissiyotlar – faktchekerning xavfli dushmani (biroq jurnalistning eng yaxshi do'sti hamdir). Ko'p hollarda bizning ishimizda umumiy kay-fiyat hukmronlik qiladi. Ayrim medialar mamnuniyat bilan faktoidlar chiqarishadi, ular auditoriya orasida mashhur. Hissiyotlar bilan birga beparvolik, jahonni olamshumul yangilik bilan tezroq va birinchilardan bo'lib boxabar yetkazish turadi.

Professionalarning maslahat berishlaricha, tezkor va tekshirilma-gan xabarlarni ularning ishonarli emasligini ta'kidlagan holda ijtimoiy tarmoqlarda joylashtirish lozim. Bu esa ma'lumotni aniqlashti-rish va tekshirish imkonini beradi. Ko'pincha odamlar hali vaziyatni bilmay turib, jazavaga tushadilar. Yaqinda Shvetsiyaning mudofaa vazirligi OAVda chop etilgan ma'lumot-larga, aniq ko'rinmagan fotosuratga tayangan ravishda mamlakat qirg'og'i yaqinida Rossiyaning suvosti kemasini izlagan edi. Oqibatda hech

narcha topilmagan va vazirlik sarf-harajatlar uchun soliq to'lovchilardan uzr so'rashga majbur bo'lgandi.

Lekin shvedlar uchun suvosti kemasi mavzusi o'z-o'zidan dolzarb aha-miyat kasb etgani yo'q. O'tgan asrning 80-yillarida Shvetsiyaning harbiy dengiz bazasi yaqinida haqiqatdan ham SHO'rolar suvosti kemasi halokatga uchragan edi. O'shandan beri Rossiya suvosti kemasi mavzusiga qo'rqinch bi-lan qaraladi.

O'tmishda qolgan qo'rquv "shov-shuvli" xabar haqiqatga aylantiril-moqda. Bu media va siyosatchilarga qo'l kelishi mumkin. Oqibatda jamiyat navbatdagi asab buzarlilik holatiga duch kelib, o'ziga taalluqli bo'lgan mu-ammolardan chalg'itayapti. Ba'zan be'mani yangiliklar haqiqatga aylanadi. Ajablanarlisi shun-daki, yangilik haqiqatdan ham ishonchliroq chiqadi. Bu janrda, masalan, Breaking Mad loyihasi ishlaydi. Ayrim yangiliklarga tanqid bilan qa-raydigan odam ham ishonadi-qo'yadi.

Aslida har bir faktning kamida 2-3ta manbadan tekshirish lozim. Biroq aynan ijtimoiy tarmoqlar bir vaqtning o'zida jurnalistlar va tahririyatning ishini ham osonlashtiradi va ham murakkablashtiradi. Faktcheking jarayonida ma'lumot va manbani ajratish zarur. Aniqrog'i unisini ham, bunisini ham tekshirish kerak. Har doim Internet va ijti-moiy tarmoqlar sharofati bilan insonning faoliyati haqida ma'lumot olish, qarindoshlar va do'stlar bilan aloqa o'rnatish, hamkasblar va tani-shlar o'rtasida so'roq o'tkazish mumkin. Butunjahon muharrirlar (WAN IFRA tarkibidagi SFN) forumi - "Trends in NewsRooms - 2014" ning ma'ruzasida ijtimoiy media orqali ma'lumotning verifikatsiyasi asosiy trendlar o'nligiga kiritilgan. Shunday qilib, "The New York Times" gazetasi muharriri Margaret Sullivan Storyful tipidagi servisdan foydalangan holda Twitterni mo-nitring qilishni tavsiya etadi. Boshqa tahririyatlar yangilikning chop etilishi ijtimoiy tarmoqlarda bahs va muhokamaga sabab bo'lga taqdir-da "ochiq tekshiruv" usulini amaliyotga tadbiiq etadi. Bu esa faktlarning ishonchligini ta'minlaydi.

"Tavakkalchilik ijtimoiy tarmoqlarda qalbaki sahifalarni juda ham oson yaratilishi bilan izohlanmoqda. Aynan bunday akkauntlar yolg'on ma'lumotlar oqimining ko'payishiga sabab bo'ladi. Yaxshi niyatdagi odamlarda ham anglashilmovchilik yuz berib, ba'zan ular faktlarni taqdim etishda noaniqliklarga duch kelishmoqda. <...> Ijtimoiy tarmoqlardan olingan kontentni sifatli tekshira olmaslik auditoriya ishonchini oqlashni xavf ostiga qo'yyapti", - deya SFN ekspertlari ogohlantirishmoqda.

So'nggi paytlarda turli platformalar uchun ma'lumotlarni tekshirish sifatining turli standartlari konsepsiyasi ommalashib bormoqda. "Biz Facebookdagi sahifamizga tekshirilmagan yangilikni joylashtirishimiz mumkin, biroq biz barcha ma'lumotlar o'z tasdig'ini topmaguniga qadar ma-terialni chop etilishiga ruxsat bermaymiz", - deb ma'lum qiladi medi-aekspertlardan biri SFN. Har qanday holatda ham faktcheking - bu mustahkam

qoidalarga amal qiladigan ma'lumot emas. Bu birinchi navbatda fakt chekerning mas'uli-yat, manfaatdorlik va befarqligi emasligi, medialandshaftni tushunish plyus texnologiya va servislarni tushunish demakdir.

Toffler o'zining "Uchinchi to'lqin" kito-bida bashorat qilgani-dek, endilikda axborot postindustrial jamiyatning bitmas-tuganmas xom ashyosiga aylandi. Ax-borot qadriyatga aylana-digan zamonda bosma va elektron OAV (hatto eng zo'rlari ham) jamiyatda-gi mavjud bo'lgan butun axborot yukini ko'tara olmay qoladi. Shu tufayli, bunday OAV o'z o'rni-ni "uchinchi to'lqin" tamaddunida maksimal darajadagi xilma-xillikni ta'minlay oladigan va hatto shaxsiy so'rovlarga ham javob bera oladigan interaktiv va ommaviy bo'lmagan vositalarga bo'shatishga majbur bo'la-di, deydi futurolog o'z bashoratida. Bosma nashrlarning bugungi kundagi ahvoli (ayniqsa, majburiy obuna bekor bo'lgandan so'ng), TV o'z auditori-yasini saqlab qolish uchun tok-shou va realiti shoularga zo'r berayotgani, radioga bo'lgan ehtiyojning keskin tushib ketishi (yangi gadjetlar radio ilovasisiz chiqarilmoqda) va o'rinni podkastlarga (muayyan mavzuga bag'i-shlangan audioyozuv, musiqalar tasmasi) deyarli bo'shatib bergani Toffler-ning bashorati asosli ekanligini ko'rsatmoqda[7].

Zamonaviy tendensiyalar, kommunikatsiya vositalari mavzusiga bag'i-shlangan maqolalarning deyarli barchasida XXI asrni "axborot asri" deb atalgan jumla-ga duch kelish mumkin. Tofflerning postindustrial jamiyat nazariyasida axborot qadriyatdan tovarga aylanarkan, uning sifati ham ta-lab darajasida o'zgarishi tabiiy holli-gi ta'kidlanadi. Xalqaro ekspert-larining axborot resurslari borgan sari "feyk" xabarlar-ga to'lib bora-yotgani va insoniyat yangi davr - haqiqatdan keyingi (postpravda-post-truth) davrga o'tayotgani xususidagi xavotirlari o'zini oqladi. Oksford lug'atiga ko'ra, "post-haqiqat" iborasi 2016 yil atamasi sifatida e'tirof etildi[6].

Xulosa. Uslubni tanlash malakasi tarjima bilan shug'ullanishdan oldin egallashi lozim bo'lgan tajriba bilan keladi. Tarjimon buyurtmachilar va mahsulotlarning yakuniy foydalanuvchilari bilan tajriba o'tkazmasligi lozim. Bugungi kunda e'tibor ko'proq sifatga emas, tarjimaning tezda bajarilishiga va soniga qaratilishi natijasida shartnoma bandlarining noto'g'ri bayon etilishi uning buzilishiga va/yoki buyurtmachining ko'p zarar ko'rishiga olib kelishi kuzatilmoqda. Chet tillarini o'qitish sohasida "sotsiologiyistik yondashuv" dunyo tilshunos olimlari orasida keng tarqalgan. Ushbu yondashuv tilni obyektiv hodisa sifatida emas, balki ijtimoiy voqelik deb ko'rib keladi. Demak, ushbu yondashuv doirasida chet tillarini o'qitish tilning ijtimoiy kontekstini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Bunda e'tibor beriladigan jihatlar quyidagilar: 1) til va jamiyat o'rtasidagi munosabatlar. Jumladan, qanday qilib ma'lum bir jamiyatdagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar tilga, uni ishlatish qoidalarga ta'sir o'tkazishi o'rganiladi va shu tariqa o'rganuvchi tilning ma'lum bir jamiyatda amalda qanday ishlatilishini bilib oladi.

ADABIYOTLAR

1. Asqarova U.M. "The Role of Public and Education in the Formation of Changes in the Spirituality, Consciousness and Thinking of Students." American Journal of Social and Humanitarian Research 3.6 (2022): 255-261.
2. Ismoilov T.I. "Teacher Department of «Social Disciplines» Namangan Engineering Construction Institute Uzbekistan, Namangan city human factor in the spiritual development process." Teacher academician lyceum at Tashkent Pediatric Medical Institute Uzbekistan, Tashkent city Artistic performance of the creativity of russian 42 (2018).
3. Askarova U.M., and G. Abdurakhimova. "Development of speech competence in preschoolers in the process of educational activity through an innovative approach." вестник магистратуры (2022): 87.
4. Askarova U.M., and N. Rakhmanova. "Formation of students'critical thinking competencies based on a creative approach." вестник магистратуры (2022): 94.
5. Asqarova O'.M., M. Xayitboyev, and M. S. Nishonov. "Pedagogika." Toshkent:(Talqin) (2008).
6. Asqarova O'. "Mehribonlik uyi tarbiyalanuvchilarini ijtimoiy hayotga tayyorlash tizimi." T.: Fan (2010).
7. Аскарова У.М. "Формирование духовно-нравственных качеств воспитанников" домов-милосердия." Булатовские чтения 7 (2020): 112-114.